

Enhver oversættelse bygger på fortolkning

Iver Larsen har arbejdet med bibeloversættelse siden 1977.

Iver Larsen fik både ris og ros for sin oversættelse, da han i denne uge holdt frokostforelæsning på Menighedsfakultet i Århus.

Bibeloversætter Iver Larsen oversætter ikke bare Bibelens ord, men også Bibelens mening

AF OLE LARSEN
INTERVIEW

En bibeloversættelse adskiller sig ikke nævneværdigt fra andre oversættelsesopgaver. Værktøjerne og principperne er de samme, og i begge tilfælde må man leve sig ind i teksten for at få forfatterens mening frem, forklarer Iver Larsen. Han har arbejdet med bibeloversættelse i næsten 25 år og er hovedmanden bag den nye udgave af Bibelen på Hverdagsdansk.

»På et punkt er det dog anderledes. Der er mange fasttømrede traditioner forbundet med bibeloversættelse, og man kan aldrig afskære sig helt fra tidligere oversættelser,« forklarer han.

Iver Larsen henter selv inspiration i en lang række især

engelske oversættelser foruden grundteksten på græsk eller hebraisk. I samme fase studerer han bibelkommentarer og anden faglitteratur for at komme bag om teksten og ikke bare oversætte Bibelens ord, men også forfatterens mening.

Ordret eller mundret

»Mange tror, at en ordret oversættelse automatisk er den mest pålidelige, men det er ikke altid tilfældet. En ordret oversættelse følger grundsprogets normer i stedet for modtagersprogets normer. Derved forudsætter man, at læseren har et stort kendskab til den oprindelige kultur og tankegang.

En dynamisk oversættelse som f.eks. Bibelen på Hverdagsdansk lægger derimod vægt på at gengive tekstens mening i et naturligt sprog, der inkluderer modtagersprogets udtryksformer og rigdomme. Den ønsker at kommunikere budskabet til læseren, uden at læseren først skal foretage årelange studier for at kunne forstå oversættelsen.«

Luthers principper

Iver Larsen beskriver sig selv som klassisk bibeltro, men han er ikke fundamentalist, når det gælder de enkelte ord. Han erkender, at en dynamisk oversættelse fortolker mere end en ordret oversættelse, og at risikoen for at tolke forkert dermed er større.

»For nogle er fortolkning et fyord. Men enhver oversættelse bygger på fortolkninger, også Bibelselskabets autoriserede oversættelser. Jeg bruger omtrent de samme metoder og principper, som Martin

Luther gjorde, da han i 1500-tallet oversatte Bibelen til tysk, så den var forståelig for manden på gaden. Og den oversættelse blev trods alt et væsentligt led i reformationen,« smiler han.

Hvert ord overvejes

De danske hverdagsformuleringer bliver til i samarbejde med hustruen Alice, der er læreruddannet. Hvert ord bliver vendt og drejet, og det undersøges, om ordet bruges på hverdagsdansk i den samme betydning, som Bibelen bruger det.

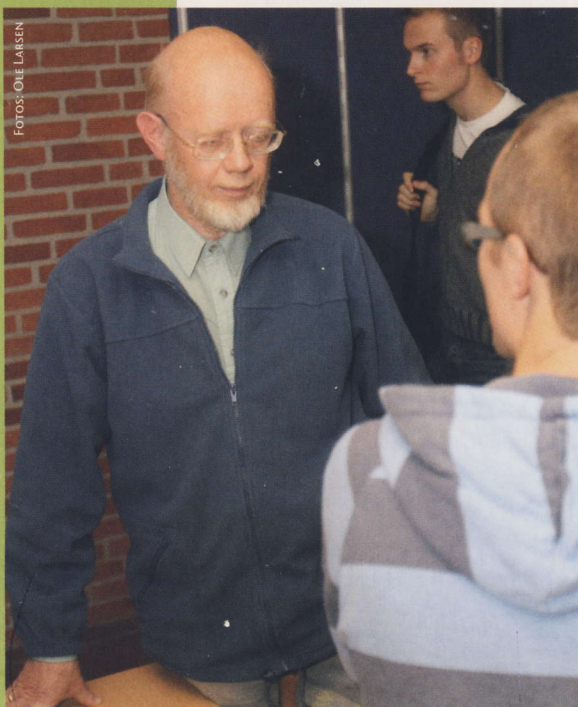
»I Bibelselskabets 'Den Nye Aftale' har man frasorteret ordene 'nåde' og 'barmhjertighed'. Dem har vi beholdt, fordi det er svært at finde dækkende alternativer. Og fordi vi faktisk bruger dem i den bibelske betydning, når vi bruger dem på hverdagsdansk. Anderledes er det med et ord som 'retfærdig', som Bibelen bruger helt anderledes end i hverdagssproget. Det har vi måttet finde andre ord for,« forklarer Iver Larsen.

Inden den færdige oversættelse gøres klar til tryk, sendes den ud til et lektørkorps, som gennemlæser og kommenterer på oversættelsen. ■

FAKTA

Iver Larsen er cand. scient. i matematik, fysik og datalogi med supplerung i klassisk og nytestamentlig græsk. Han er MA i lingvistik og har desuden studeret praktisk sprogvidenskab, oversættelse og alfabetisering.

Siden 1977 har han arbejdet i Kenya for Wycliffe Bibeloversættere og været med til at udvikle et skriftsprog til sabaot-folket og efterfølgende oversætte Bibelen til sabaot.

FOTOS: OLE LARSEN

Nye tider kræver nye oversættelser

Gud har gennem hele kirkehistorien brugt ufuldkomne oversættelser

AF KAI KJÆR-HANSEN

Af gode grunde kan jeg ikke udtale mig om de nye bibeloversættelser, for jeg har ikke haft dem i hånden. Jeg har kun set et par sætninger. Men jeg glæder mig til at læse dem.

Hvilken chance for os til at række evangeliet til dem, der kun kender lidt til Det Nye Testamente. Jeg hæfter mig ved denne chance og er ikke så bange for, at der kan være en risiko forbundet med nye nudanske oversættelser. Nye tider kræver nye oversættelser.

Som alle andre moderne sprog er det danske inde i en rivende udvikling. Jo mere moderne en oversættelse er, desto kortere levetid – vel sagtens. Så det er bare om at bruge en nudansk oversættelse med det samme.

Kritik hører med

Man behøver ikke at være profet for at forudsige, at oversættelserne vil blive kritiseret. Sådan er det nu engang med alle nye bibeloversættelser. Og sådan skal det være. Det gælder, hvad enten det drejer sig om den autoriserede oversættelse eller andre.

Hører man til dem inden for kirken, der til stadighed ønsker at aktualisere Bibelens budskab, bør man som udgangspunkt hilse en ny oversættelse velkommen. Interessant bliver det at se, hvilke grupperinger inden for folkekirken, der vil stille sig mest kritisk til de nye oversættelser. Jeg håber ikke, det bliver de »missionske«.

Oversættelser tolker

Ingen bibeloversættelse kan tilfredsstille alles behov. Derfor er der ingen grund til at advare mod alternative oversættelser, som forsøger at tilfredsstille specifikke

behov. Javist, der kan være historiske detaljer, der går tabt. Og hvad så? Det er næppe »detaljer«, der frelser mennesker.

Enhver bibeloversættelse er udtryk for en tolkning. Men jeg kan dårligt forestille mig, at det

ikke tydeligt og klart kommer til udtryk, hvad det hele drejer sig om i Det Nye Testamente, nemlig Guds nåde, sådan som det kommer til udtryk i Guds handling gennem Jesus af Nazaret. Også selv om ordet »nåde« ikke findes.

Forkyndere må rette op på de skævheder, der måtte findes, eller udfylde de huller, der er. Men heri adskiller disse oversættelser sig ikke fra andre. Bibeloversættelse får i øvrigt aldrig det sidste ord.

Teologer, prædikanter, undervisere osv. har fortsat en opgave at løse. Og så skal man altså heller ikke glemme Helligånden!

Ingen er fuldkommen

Om vi kan lide at høre det eller ej: Ingen bibeloversættelse er faldet ned fra himlen. Alle bibeloversættelser er ufuldkomne. Det fuldkomne hører den kommende verden til.

Erfaringen fortæller, at Gud i over 2000 år har gjort brug af ufuldkomne oversættelser til at møde mennesker igennem sit ord. Mon ikke han bliver ved med det til dagens ende? Hvis ikke, må man hurtigst muligt rekvirere tilmeldelsesblanket til kurser i hebraisk og græsk. Ét kan man dog være sikker på: Det gør naboen ikke.

Gad vide, om det ikke bliver en nudansk udgave af Det Nye Testamente, man ved evangelisering vil forære til mennesker, der ikke kender de gode nyheder om frelsen i Jesus?

For min egen del vil jeg læse de nye nudanske oversættelser sammen med den autoriserede fra 1992. Og jeg glæder mig til oplevelsen: Nuvel, sådan kan det også siges. ■

Kai Kjær-Hansen blev teologisk doktor på en afhandling om navnet Jesus. Han er forfatter til flere bøger om bibelske skrifter og var med i oversættergruppen bag den autoriserede oversættelse fra 1992.